

[bez názvu]

David Papineau

◆ bytový seminář, česky | anglicky, vznik: 10. 12. 1984

◆ private seminar, Czech | English, origin: 10. 12. 1984

[bez názvu] [1984]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: And the title you had was *Mind, Brains, and Computers*.

Jiný hlas: Pochopil jsem vaše téma, o kterém mám mluvit, jako myslí, mozky a počítače.

Jiný hlas: *What I shall be talking about is really the traditional mind-body problem, or an aspect of that rather, and computers is just a way of illustrating the points I shall be making.*

Jiný hlas: O čem ve skutečnosti chci hovořit, je ten klasický problém vztahu mezi tělem a myslí nebo mohlo by se také říct, ale uvidíme v dalším, mezi duší a tělem. *Computer* jako další třetí člen je tam jen pouze proto, abych na něm ilustroval tu celou věc.

Jiný hlas: *I shall be arguing from general materialist assumptions.*

Jiný hlas: Bude argumentovat z takových obecných materialistických pozic, předpokladů.

Jiný hlas: *This of course is something we can discuss afterwards, but perhaps here I will just explain what I mean by materialism.*

Jiný hlas: O tom můžeme samozřejmě potom diskutovat, já teď vysvětlím, co myslím pod tím slovem materialismus.

Jiný hlas: *I shall assume that mind and brain are not two separate things.*

Jiný hlas: Já vycházím z toho, že duše a tělo – prosím vás mějte na mysli tedy, že tam je *mind*, což česky znamená sice mysl, ale u nás ten vztah mysl a tělo... Pardon, mysl. Že jsou spojené, nejsou oddělené entity.

Jiný hlas: *Here is an analogy. I want to think of mental events – thoughts, beliefs, desires – relating to neurophysiology as the solidity of a table relates to its molecular structure.*

Jiný hlas: Chtěl bych takovou analogii uvést, existuje vztah, analogický vztah mezi mentálními pochody, přáními, myšlenkami a neurologickými pochody, podobně jako je analogický vztah mezi molekulární strukturou tohoto stolu, této desky stolu.

Jiný hlas: *The point is this. We don't think of the solidity as something puzzlingly different from the molecular structure. No more should we think of my having a certain thought as something puzzlingly different from the neurophysiology of my brain. It's just there's two different ways of looking at the same thing, two different levels of focus.*

Jiný hlas: Tak jako není nějaký propastný rozdíl mezi pevností této desky a její molekulární strukturou, tak také není propastný rozdíl mezi myšlenkovými pochody a neurologickým pozadím nebo tím, co se odehrává v mozku.

Jiný hlas: *Okay. So far nothing to do with computers. But I'm going to be considering the idea that the human mind is a computer, is a biological computer.*

Jiný hlas: Potud tedy se vlastně ještě neřeklo nic o počítači, o *computeru*, ale já tedy chci vyjít z toho, že lidská mysl je něco jako *computer*.

Jiný hlas: *Or rather I'll be considering an argument due to John Searle, an American philosopher, against the view that minds are computers. I'm going to be arguing against an argument.*

Jiný hlas: Chci argumentovat proti argumentu amerického filosofa, který se jmenuje John Searle, psáno Searle, totiž ten Searle tvrdí, že je tu rozdíl mezi počítačem a myslí.

Jiný hlas: *So the idea which Searle is against, and I will be for, is that just like a computer, because of the way it's made, can be said to add numbers or decide that it's time to turn the traffic lights to green.*

Jiný hlas: A tak tedy to, co on chce hájit a proti čemu je ten Searle, to se týká počítače, že *computer* tak jak je sestaven, jeho účelem je pověření, to jest, že tedy třeba dovede sečítat čísla nebo dovede vypočítat určité poměry dopravní.

Jiný hlas: *Similarly people, when they have beliefs, desires, make decisions...*

Jiný hlas: Podobně lidé, když mají svá přesvědčení, svá přání, dělají rozhodnutí...

Jiný hlas: *...are best thought of as doing this because they're organized like computers. Their brains*

organized like computers. Though of course in this case it would be because of the arrangements of their neurons rather than because of some switches.

Jiný hlas: ...tedy to, co nás nejspíš může napadnout, že tedy to činí, protože jsou organizováni podobně jako *computer*. Samozřejmě u lidí je to proto, že to jejich jednání, rozhodování vyplývá ze struktury jejich neuronů, tedy nervů, nervových vláken, a nikoliv jako je to u počítače, kde jde o ty bitové jednotky.

Jiný hlas: *Okay. That's a thesis. Two immediate problems to discuss. Firstly, can computers or something like a computer feel?*

Jiný hlas: To je tedy ta moje teze, dva bezprostřední problémy, které je možno prodiskutovat. První otázka, jestli mohou *computery* nebo něco podobného jako *computery* cítit.

Jiný hlas: *And two. Can computers have intentionality?*

Jiný hlas: A zadruhé, jestli mohou mít *computery* to, čemu se říká *intencionalita*, být zaměřeni, sledovat cosi.

Jiný hlas: *The first issue is a matter of subjective awareness. That it's like something to have pains, to feel jealous, to feel sad.*

Jiný hlas: Ten první problém se týká subjektivního vědomí. To znamená mít něco podobného jako cítit bolest, cítit žárlivost, smutek.

Jiný hlas: *The second problem, intentionality, is about aboutness. Aboutness. Well, I'm about. I'm about to do this.*

Jiný hlas: Ten druhý problém se týká *aboutness*. *Aboutness*.

Jiný hlas: *The sense in which words are about things. This is an analogy now, but a word, the word cup say written on a piece of paper will be about this object, will refer to, will stand for.*

Jiný hlas: To je v tom smyslu, v jakém se slova týkají něčeho.

Jiný hlas: *A word refers to some object. Similarly, that's the sense of intentionality, aboutness.*

Jiný hlas: To je ten smysl *intencionality*, *aboutness*. Já jsem tu *intencionalitu* vysvětloval více psychicky, to znamená, že lidé mají sklon něco dělat nebo věci mají nějakou tendenci.

Jiný hlas: *No. It's the reference, the pointing to.*

Jiný hlas: Ne, je to ten odkaz, to ukazování k něčemu. Tak on tu *intencionalitu* myslel prostě v pojmovém slova smyslu, že slova odkazují k předmětům, že? To znamená, týkají se předmětů. Teď ta otázka zní: *whether the computers have the possibility to be intentional*. Zdali tedy *computery*, počítače mohou být v tomto smyslu *intencionalní*.

Jiný hlas: *Perhaps you could say, well, let me explain my sense first. You said about the words being about things, reference? So similarly, my belief, my belief that Ronald Reagan is president of America is about Ronald Reagan. It refers to Ronald Reagan.*

Tak tady například analogicky, když vyslovím své přesvědčení, že Ronald Reagan je prezidentem Spojených států, tak tato výpověď, toto mé přesvědčení se vztahuje tedy k tomu Ronaldu Reaganovi.

Jiný hlas: *So that's the sense of intentionality I shall be talking about. Some of you will be familiar with Husserl's sense of intentionality and the relation between what I'm talking about and that we can discuss later.*

To je tedy smysl *intencionality*, o kterém mluvím. Někteří z vás snad budou vědět o tom Husserlově pojetí *intencionality* a o tom vztahu k tomu, o čem teď hovořím, o čemž můžeme potom spolu diskutovat.

Jiný hlas: *But perhaps this next remark is relevant to that issue, namely the relation between the first problem, the problem of feelings, and the second problem, the problem of intentionality.*

Moje další poznámka snad má vztah k tomuto bodu, totiž ten vztah mezi prvním problémem, zda tedy *computery* mohou cítit, a druhým problémem, problémem *intencionality*.

Jiný hlas: *I'm not going to discuss the first problem, except to say that it seems to me quite distinct from the second problem.*

Nechci diskutovat ten první problém, s výjimkou toho, co chci poznamenat, že se mi zdá ten první problém zcela odlišný od toho druhého.

Jiný hlas: *Feelings and intentionality are not much to do with each other. So for instance, pains are mental states which obviously we're subjectively aware of, it's a feeling. But pains are not intentional. Pains do not refer to any object.*

Cít a *intencionalita* nemají spolu moc společného. Například bolest, bolest je mentálním stavem, je to něco subjektivního, pociťovaného subjektem. Ale bolest není *intencionální*. Bolest neodkazuje k nějakému předmětu.

Jiný hlas: *Conversely a belief, which is intentional, my belief that Ronald Reagan is president, need not be conscious in a sense. I have believed Ronald Reagan is president of the United States throughout the last four and a half years, but it hasn't been something in my consciousness all that time.*

Zase naopak přesvědčení, které je *intencionálně* zaměřeno, například mé přesvědčení, že Ronald Reagan je prezident, nepotřebuje být vědomé v tom smyslu, že po poslední čtyři a půl roku jsem toto přesvědčení měl, ale nebylo to v mém vědomí po celý ten čas.

Jiný hlas: *Or again, there is the phenomenon of unconscious belief. I can have repressed some memory yet still show that I have the information.*

Nebo zase jiný příklad: je tu fenomén nevědomého přesvědčení. Třeba jsem potlačil nějakou vzpomínku, a přesto se ukazuje, že tu informaci mám.

Jiný hlas: *The point is simply that not all intentional states need involve conscious awareness. Or if you don't like that, let me say at least this: intentionality and conscious awareness are different phenomena, different things. And for the sake of this discussion I want to separate them out. And what I'll be talking about is intentionality.*

O co jde, jednoduše je toto: ne všechny *intencionální* stavy musí zahrnovat vědomí. Anebo když se vám nelíbí tato formulace, tak tedy jiná: *intencionalita* a vědomé poznání, *awareness*, jsou rozdílné věci. A kvůli diskuzi bych to rozdělil. O čem chci hovořit, to je *intencionalita*.

Jiný hlas: *All right. Now I want to – and this is the – that so far is introduction. Now I'm going to consider an argument due to John Searle, American... What Searle thinks, what he argues, is that minds can't be computers because computers can't have intentionality.*

Dobrá. To byl tedy úvod. A teď budu uvažovat argument v souvislosti s Johnem Searlem. To, co Searle říká, jak argumentuje, je, že myslí nemohou být počítači, protože *computery*, počítače, nemohou mít právě *intencionalitu*.

Jiný hlas: *His argument for this conclusion is called the Chinese room argument. It goes like this: a man is sitting in a room, and in the room are lots of bits of paper with squiggles, symbols, meaningless marks. Further bits of paper with squiggles on are passed into the room.*

Jeho argument pro tento závěr se nazývá *Chinese room argument*, argument čínského pokoje. Jde o toto: člověk sedí v pokoji, jeden muž v pokoji, a v tom pokoji je celá řada papírů popsaných takovými symboly. A další papíry jsou vsunovány do toho pokoje.

Jiný hlas: *The man has a book of rules specifying for each kind of squiggle that comes in, what kind of squiggle he should pass out. Although the man doesn't know it, the incoming squiggles are Chinese writing and the incoming squiggles are asking him questions.*

Tento muž má k dispozici knihu pravidel, podle které specifikuje ty symboly a kombinace, které mohou vzniknout mezi těmi symboly. A ten člověk nezná tu skutečnost, že ty papíry s těmi symboly, které přicházejí, jsou popsány čínskými symboly, on nezná jejich smysl.

Jiný hlas: *And the rule book is designed to ensure that the piece of paper he passes back out has got the right answer in Chinese to the question he's just got in. A těmi papírky vychází pomocí těch symbolů, jsou na něho kladené otázky. On má k dispozici tu knihu pravidel, jak by měl na ty otázky odpovídat, a on na ně tedy pomocí té symboliky odpovídá.*

But, says Searle, this man inside the room clearly doesn't understand Chinese. Ale, a toto říká Searle, ten muž, který sedí v tom pokoji, nerozumí čínsky.

But he says such manipulation of symbols is all computers ever do. You mean Searle says? Not the man?

Yes, sorry, Searle. Ale teď Searle tvrdí, že právě počítače se zabývají tím, že kombinují nejrůznější symboly.

So Searle concludes: computers must lack all understanding too. A z toho tedy Searle uzavírá, že podobně musí i počítače postrádat jakýkoliv smysl porozumění toho, co dělají, jenom kombinují.

Okay, that's argument. Say if people want to ask questions, interrupt, please. Kdybyste chtěli položit otázky, tak můžete přerušit ten výklad.

Hejdánek: Tedy ten argument toho Američana spočívá v tom, že ty počítače pracují úplně tedy formálně pomocí těch symbolů, které dostávají, které třídí, kombinují, aniž rozumějí, podobně jako ten muž, který sedí v tom pokoji, vlastně co ty symboly vyjadřují obsahově.

Jiný hlas: And I don't think this is a good argument. Váš host se domnívá, že to není dobrý argument. But it has received much discussion. Vyvolal celou řadu diskuzí. Indeed, Searle has recently given the Reith Lectures, which are prestigious lectures on British radio, annual lectures on this topic. V britském rozhlasu existuje řada přednášek Reith Lectures a v nich se také o tom hovořilo.

And I think, even though this isn't a good argument, it's difficult to see exactly where the trick is done, exactly where the... A já si myslím, i když to není dobrý argument, je přesto velmi nesnadné prohlédnout ten trik nebo tu slabou stránku toho argumentu.

Okay, so what I'll give now is my own response to it. A to, co chce říct nyní, bude jeho vlastní odpověď na ten argument. But other philosophers have analyzed it in different ways. Samozřejmě jiní filosofové to analyzovali jiným způsobem.

My own response is that understanding Chinese isn't a reasonable first thing to ask a computer to do. Moje vlastní odpověď je, že porozumění čínštině není to, co bychom jako první věc mohli na počítači rozumně požadovat. Understanding Chinese is a very sophisticated ability. Porozumět čínsky vyžaduje neobyčejně propracovaný způsob porozumění.

Not because Chinese is especially difficult, but rather because understanding any language is a highly sophisticated ability. Ne proto, že by čínština byla speciálně obtížná, ale spíš proto, že porozumět jakékoli cizí řeči je neobyčejně náročné.

It seems to me that by no means all intentional states, mental states with intentional powers, involve language. Zdá se mi, že v žádném případě všechny intencionální stavy, mentální stavy s intencionální silou, nezahrnují řeč. By no means, please once more... By no means all intentional states involve language. Všechny intencionální stavy zahrnují porozumění nějaké řeči.

For instance, a dog can remember where a bone is buried. Například pes se rozpomene, kde má zakopanou kost. A chimpanzee can believe there are a lot of bananas up that tree. Šimpanz je přesvědčen, že na tom stromě je spousta banánů.

Maybe dogs and chimpanzees are not fully self-conscious. Dejme tomu, že nejsou ani psi, ani šimpanzi plně vědomi sebe samých. But remember I've separated out consciousness from intentionality.

Rozpomeňme se však, že jsem oddělil vědomí od intencionality.

And so what I'm talking about is just the possibility of having beliefs about things. A tedy o čem já mluvím, je právě ta možnost mít přesvědčení o věcech, nebo to, co se vztahuje k intencionalitě, o které hovořil.

And it seems to me that one certainly wants to say that dogs and chimpanzees can have beliefs about things. A zdá se mi, že chceme říci, že psi i šimpanzi mohou mít přesvědčení o věcech.

So such animals can have intentional states, even though they have obviously no language. The dogs and chimps have intentional states, states about things, mental states. This is what they have. They have beliefs about things. Tyto živočichové bezpochyby nemají žádnou řeč, ale mají intencionální stavy vztahující se k věcem. Mají přesvědčení o věcech, ale nemají řeč, kterou by to vyjádřili.

Similarly, it seems wrong to say that all human beliefs involve language. Podobně se mi zdá nesprávné říci, že také všechna lidská přesvědčení předpokládají řeč. When I believe there're bananas up that tree, in what sense does my belief depend on my linguistic abilities? Když jsem přesvědčen, že tam na tom

stromě jsou banány, do jaké míry závisí toto moje přesvědčení na mé schopnosti řeči?

If one does want to talk about language, one can think of understanding the language as a matter of having beliefs about words. Když chceme hovořit o řeči, můžeme o porozumění řeči uvažovat jako o záležitosti mít přesvědčení o slovech. *To understand a Chinese sentence is to have the belief that a certain string of symbols stands for a certain state of affairs.* Porozumět čínské větě znamená mít přesvědčení, že jistý řetězec symbolů zastupuje určitý stav věcí.

But this then only emphasizes the point that understanding a language is a quite special business, because not all beliefs are beliefs about the representational powers of words. A to jenom zdůrazňuje tu věc, že porozumění řeči je velice specializovanou záležitostí, protože ne všechna přesvědčení jsou přesvědčeními o slovech. *I am looking for Czech equivalent.* [nesrozumitelné]

Hejdánek: Nejsou, ne všechna tedy přesvědčení mají reprezentativní schopnost slov.

Jiný hlas: *Okay. Why then does Searle, why does Searle take it that the appropriate issue, the important issue is whether computers can understand Chinese?*

Hejdánek: Proč, a to je otázka našeho hosta, proč tedy to považuje Searle za správné a přiměřené prokázat, zda-li počítače mají, tedy mohou rozumět čínsky?

Jiný hlas: *Presumably he thinks that whatever is the case for dogs and chimpanzees and humans, computer operations are always the formal manipulation of symbols. So, Searle thinks, if a computer can think at all, it surely ought to be able to understand its own formal symbols.*

Hejdánek: Patrně proto, že myslí, ať už je to jakkoli se psy, s šimpanzi a lidskými bytostmi, počítačové operace, operace počítačů, jsou formálními manipulacemi se symboly. A tak tedy se domnívá Searle, jestliže tedy může vůbec počítač být schopen myslet, pak by měl být schopen rozumět takovým symbolům.

Jiný hlas: *Right. There's a sense in which Searle is right to say that computers spend all their time manipulating symbols. But it seems a confusion to conclude that they must therefore understand those symbols. Suppose I wanted to build an artificial chimpanzee.*

Hejdánek: To má smysl a je to správné, když Searle tvrdí, že počítače spotřebují všechnen svůj čas na formální manipulaci těmi symboly. Ale zdá se, že je tu nedomyšlenost nebo zmatek, když se z toho uzavírá, že by musela rozumět těm symbolům. Předpokládejme, že já se pokusím vytvořit umělého šimpanze.

Jiný hlas: *What I'd do to start with would be to give it some structured internal state which was triggered whenever its sense organs were presented with bananas and which led it to return to the bananas whenever it needed energy. This structured internal state would consist of an array, an arrangement of switches or at a different level of description, it would consist of a certain set of numbers in certain registers in the chimpanzee's memory bank.*

Hejdánek: Co musím na začátku udělat, to jest, že ho musím vybavit nějakým strukturovaným vnitřním stavem, který by byl uveden v chod, kdykoli se nějakému smyslovému orgánu nabídne banán, a co naopak by zase zprostředkovalo spojení s těmi banány, kdykoli by tu byla potřeba se živit. Tento vnitřně strukturovaný stav musí být konstruován tak, že tu bude svazek interních spojů, switches. A nebo když to vyjádříme na odlišné rovině popisu, bude tu muset být jakási paměťová banka toho šimpanze a v ní bude fungovat soubor čísel v určitých registrech v této bance.

Jiný hlas: *And to this extent, one could think of the internal state as an arrangement of formal symbols. And certainly having such a structured internal state is just the kind of thing that would incline computer-influenced philosophers, computer enthusiasts to say that the robot chimp, the artificial chimp believed that there were bananas up the tree.*

Hejdánek: A v tomto rozsahu je možno si představit tu strukturu vnitřního stavu jako jistý druh formálních symbolů, tedy svazku formálních symbolů. A když budeme mít takový vnitřně strukturovaný stav, pak tato věc bude u filosofů, kteří jsou nadšenci nad počítači, že řeknou, že takový robot šimpanz, ten umělý šimpanz, věří a je přesvědčen, že na tom stromě jsou banány.

Jiný hlas: *But such people wouldn't dream of saying that the chimp understood the structured array of symbols inside its head. The chimp has beliefs about bananas. It doesn't have beliefs about the symbols inside its head.*

Hejdánek: Ale tito lidé nebudou mít nějakou představu snovou dokonce, že by to vedlo až k tomu, že by řekli, že ten šimpanz rozumí těm formálním symbolům, které jsou v jeho hlavě, tedy tento strukturovaný svazek těch spojů. Šimpanz je přesvědčen o banánech, ale on nemá přesvědčení o těch svých symbolech ve své hlavě.

Jiný hlas: *I might try to design a chimp that understood Chinese. To do this I might give it further internal states such that it could be said to associate certain Chinese symbols with certain physical objects like bananas. So for instance I might give it a further internal state which ensured that whenever it saw a certain set of squiggles on a bit of paper then it would get into the original 'believing there's a banana up that tree' state.*

Hejdánek: Mohl bych se dokonce pokusit vytvořit nebo vymodelovat šimpanze, který by rozuměl čínsky. A abych to mohl učinit, tak bych mu musel dát další vnitřní stavy strukturované, důsledkem toho by bylo, že by bylo možno pospojovat určité symboly čínské s těmi neřečovými věcmi, jako jsou banány. Mohl bych ho vybavit dalšími vnitřními stavy, které by zajišťovaly, že když by viděl určitý soubor papírů s těmi symboly, tak okamžitě by se vytvořila ta původní představa u něho, že na tom stromě jsou banány.

Jiný hlas: *Maybe, one would feel that this chimp understood the Chinese symbols to refer to bananas. But again it would be a confusion to read this as the claim that the chimp understood the structured array of switches which gave it this understanding of Chinese.*

Hejdánek: Možná, že bychom skoro nabyli dojmu, že tento šimpanz rozumí těm čínským symbolům. Ale domnívá se náš host, to by byla opět konfuze, konfušní závěr, domnívat se, že z toho patrně, že ten šimpanz porozuměl tomu strukturovanému svazku spojů, které mu umožnily porozumění čínštině.

Jiný hlas: *This is—I'll say now—this chimpanzee has beliefs about marks on bits of paper and about bananas.*

Jiný hlas: Tento šimpanz by tedy měl porozumění těm symbolům na těch papírech a těm banánům.

Jiný hlas: *But it doesn't have any beliefs about switches inside its head.*

Jiný hlas: Ale nemůže mít žádné přesvědčení o těch spojkách ve své hlavě.

Jiný hlas: *Okay, of course there's much more to languages, human languages, than associations between words, symbols and bananas. Obviously.*

Jiný hlas: Samozřejmě porozumět lidské řeči znamená něco víc než porozumět těm asociacím nebo těm představovým spojkám mezi...

Jiný hlas: *...symbols, words and bananas.*

Jiný hlas: ...těm představám nebo asociacím mezi slovy, věcmi a banány třeba.

Jiný hlas: *But the point of the computer analogy...*

Jiný hlas: Ale ta věc s tou analogií, pokud jde o počítače...

Jiný hlas: *...is that whatever kind of understanding anybody or any computer has of anything...*

Jiný hlas: ...v tom, že cokoliv může ten počítač, ten umělý, ten šimpanz porozumět...

Jiný hlas: *...it's not supposed to be an understanding of arrangements inside its head.*

Jiný hlas: ...lze předpokládat, že to není porozumění té struktuře těch spojů, které má on ve své hlavě.

Jiný hlas: *Rather, instead, the thinker is supposed to understand other things because it has a structure of symbols inside its head.*

Jiný hlas: A zase naopak je nutno předpokládat, že myslitel má porozumění jiným věcem, protože má tento strukturovaný svazek formálních symbolů ve své hlavě.

Jiný hlas: *Nobody, except perhaps the programmer, needs to understand the internal symbols themselves.*

Jiný hlas: Nikdo, s výjimkou snad programátora, nemusí rozumět těm interním formálním symbolům jako takovým.

Jiný hlas: *And so arguments like Searle's...*

Jiný hlas: A proto argumenty, podobně jako to používá ten Searle...

Jiný hlas: ...*about what would or would not be understood...*

Jiný hlas: ...o tom, co lze rozumět a čemu nelze rozumět...

Jiný hlas: ...*by a little man manipulating symbols inside the head or inside a Chinese room...*

Jiný hlas: ...čemu může porozumět ten malý člověk, který manipuluje takovými symboly uvnitř té hlavy nebo uvnitř čínské místnosti...

Jiný hlas: ...*such arguments miss the point.*

Jiný hlas: ...takové argumenty se mýlí věcí.

Jiný hlas: *Okay, that's my response to Searle's argument.*

Jiný hlas: To je tedy odpověď na Searlův argument.

Jiný hlas: *But having come this far, it should be admitted that we're left with a real philosophical problem.*

Jiný hlas: Ted' došli jsme až k tomuto místu, ale mělo by se připustit, že stále ještě stojíme před problémem skutečně filosofickým.

Jiný hlas: *If, as I've been suggesting...*

Jiný hlas: Jestliže, jak jsem předpokládal...

Jiný hlas: ...*having beliefs is just a matter of having some kind of structure, sentence-like structures inside one's head...*

Jiný hlas: ...jestliže platí to, co jsem předpokládal, že mít přesvědčení je vlastně záležitost jenom toho mít nějaké *sentence-like*, větám podobné struktury ve své hlavě...

Jiný hlas: ...*then we still ought to explain where the aboutness, the intentional power, the referential power of mental states comes from.*

Jiný hlas: ...pak ještě zbývá vysvětlit, nebo musíme vysvětlit, odkud pochází ta intencionalita mentálních stavů.

Jiný hlas: *Let me point out the problem by...*

Jiný hlas: Ted' to ukážu na nějakém...

Jiný hlas: ...*a familiar problem about how the word 'cup', the written word 'cup' or the sound 'cup' manages to stand for this object.*

Jiný hlas: ...známém problému, jak to vyslovené slovo nebo napsané slovo, to jest [nesrozumitelné], ne hrnek, šálek, šálek se vztahuje k tomuto skutečnému šálku na stole.

Jiný hlas: *A natural answer for words like 'cup'...*

Jiný hlas: Ta přirozená odpověď týkající se právě slova, jako je šálek...

Jiný hlas: ...*is to suppose...*

Jiný hlas: ...je to, že se předpokládá...

Jiný hlas: ...*that people associate the word 'cup' with the thing.*

Jiný hlas: ...že lidé spojí to slovo šálek s tímto šálkem.

Jiný hlas: *But that answer won't work for structured states inside the head.*

Jiný hlas: Ale tato odpověď nestačí, *won't work*, nestačí na to, aby vyložila ty struktury uvnitř hlavy.

Jiný hlas: *If my believing that Reagan is a president of America...*

Jiný hlas: Jestliže mé přesvědčení, že Reagan je prezidentem Spojených států...

Jiný hlas: ...*is a state of my brain...*

Jiný hlas: ...je stav mého mozku...

Jiný hlas: ...*then there's no further person, there's no internal person to associate that state of my brain with the thing Reagan.*

Jiný hlas: ...pak už tam není žádný další člověk, žádný vnitřní člověk, který by spojil tento stav mého mozku s tou věcí, Reaganem.

Jiný hlas: *Let me explain to you...*

Jiný hlas: Dovolte, abych to vysvětlil...

Jiný hlas: ...*the position I'm now at is that the state of my brain that refers to Reagan stands to Reagan*

like the word 'cup' stands to cup.

Jiný hlas: ...že je to vlastně analogie, že ten stav mého mozku, v němž konstatuji, že prezident Spojených států je Ronald Reagan, je analogický k tomu konstatování, že slovo šálek je tenhle šálek.

Jiný hlas: *But I've now insisted that there's no internal homunculus, little man, reading my brain to see what it stands for.*

Jiný hlas: Ale trvám na tom, že tam není žádný človíček, který by vyčetl z mého mozku, že toto je mé přesvědčení.

Jiný hlas: *Many cognitive scientists take for granted in this context the terminology of sentences or symbols or representations.*

Jiný hlas: Mnozí vědci, kteří se zabývají *cognitive*, mnozí psychologové, kteří se zabývají tím, jak probíhá naše poznání v mozku, mluví o té terminologii o větech, symbolech nebo představách.

Jiný hlas: *But it's not clear at this stage of the argument that they're entitled to this terminology, that this terminology is legitimate.*

Jiný hlas: Nemí ale jasné v tomto stádiu argumentace, zdali ta terminologie je legitimní.

Jiný hlas: *Because without any further internal little men to understand*

Jiný hlas: protože, jestliže tu není žádný další – jak říká ten človíček uvnitř mozku, který by to mohl interpretovat.

Jiný hlas: *What makes them stand for anything? What makes them have representational powers?*

Jiný hlas: Co tedy z těchto symbolů a vět činí reprezentanty věcí?

Jiný hlas: *And to this extent it seems to me Searle has indeed located a problem.*

Jiný hlas: A v tomto rozsahu se domnívám, že Searle...

Jiný hlas: *The problem is not detected?*

Jiný hlas: No, he's, how to put it, I mean he's located a problem is what I said. They have not located, he's pointing to a problem.

--- (Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Podle našeho hosta se zdá, že ten problém nepředkládá v té přiměřené podobě.

Jiný hlas: Where I disagree with him,

Jiný hlas: v tom, v čem já s ním nesouhlasím,

Jiný hlas: is in his conviction,

Jiný hlas: to se týká přesvědčení toho Searla,

Jiný hlas: that an explanation will somehow be possible for humans,

Jiný hlas: že toto vysvětlení by bylo do jisté míry možné pro lidi,

Jiný hlas: that wouldn't work for computers.

Jiný hlas: ale že by nestačilo pro komputery.

Jiný hlas: Okay. Right. Now I will kind of point towards my solution to this problem.

Jiný hlas: A teď k jeho řešení toho problému.

Jiný hlas: A natural suggestion is that the *aboutness* – are we using this word? – the *referential powers* of *internal structures*... A natural suggestion is that the...

Jiný hlas: Přirozená domněnka je, že ta referenční schopnost těch pojmů odkazovat k věcem,

Jiný hlas: is to do with their *causal relations* to *external objects*.

Jiný hlas: má co činit s jejich příčinným vztahem k vnějším objektům.

Jiný hlas: So for instance, the arrangement of switches inside the robot chimp's head

Jiný hlas: uspořádání spojů uvnitř toho robot-šimpanze, v jeho hlavě,

Jiný hlas: could be argued to be about bananas

Jiný hlas: by se mohlo, jak se argumentuje, týkat právě banánů,

Jiný hlas: precisely because it was caused by the presence of bananas.

Jiný hlas: protože to bylo vyvoláno právě přítomností banánů, tedy příčinně vyvoláno.

Jiný hlas: As it happens, I think this suggestion is much less straightforward than it seems.

Jiný hlas: Ale tato domněnka je méně přímočará, méně schůdná, než jak se zdá.

Jiný hlas: But let's leave that perhaps for the discussion.

Jiný hlas: Nechme to tedy možná pro diskusi.

Jiný hlas: For if there is anything to this line of thought,

Jiný hlas: jestliže tu je něco v linii této myšlenky,

Jiný hlas: then clearly it ought to work as well for *artificial* computer brains as for our biological ones.

Jiný hlas: pak by to mělo umožnit fungování umělých, *artificial brains*, jako by to fungovalo u našich přirozených.

Jiný hlas: My thought is that in both cases, a state of this brain can be caused by some external state of affairs. And what I'm saying is that this suggestion as to the basis for *referential powers* will work as well, as I've been presenting it, for the robot chimp's *artificial brain* or indeed the actual brain of a real chimp. In both cases I want to say there's an internal state which is about bananas because it's caused by bananas.

Jiný hlas: Moje myšlenka je, že v obou případech stav mozku... ten protiargument se týká kauzálního, příčinného vztahu mezi vnějším objektem nebo vnějšími objekty a našimi slovy nebo větami, představami, které se k nim váží. Jestliže by ten argument platil, že by tu existovala příčinná souvislost, pak je lhostejno, jestli by to platilo o umělém šimpanzovi, o jeho struktuře v umělém mozku, nebo jestli by to platilo o našem lidském mozku.

Jiný hlas: Okay, I think I'm going to stop in a moment, but I have two points I want to make perhaps to avoid confusions about what I've said.

Jiný hlas: Dobrá, teď bych mohl skončit, ale chci ještě dvě poznámky, aby se zamezilo nedorozumění.

Jiný hlas: Firstly, it's important and it follows from the last point,

Jiný hlas: Zaprvé, je to velmi důležité a už to plyne z toho posledního bodu,

Jiný hlas: that there's nothing in what I've said to suggest that existing computers, *laboratory computers*, *office computers*, have states with *intentional power*.

Jiný hlas: že pokud se týká existujících počítačů, *laboratory computers*, *office computers*, že ty laboratorní počítače nebo ty, které se používají v úřadech,

Jiný hlas: they won't have states with *intentional power*...

Jiný hlas: neměly ty stavy s intencionálními schopnostmi.

Jiný hlas: Because if reference, *referential powers*, depend on *causal relations* with *external objects*,

Jiný hlas: Protože jestliže je referenční schopnost závislá na příčinném působení vnějších věcí,

Jiný hlas: then it's important that existing computers aren't designed to respond to specific features of the external world,

Jiný hlas: pak je důležité, že existující počítače neodpovídají a nejsou modelovány tak, aby odpovídaly na speciální rysy nebo údaje z vnějšího světa,

Jiný hlas: but simply to be easily adjustable labour-saving devices, *multi-purpose* calculating machines.

Jiný hlas: ale umožňují přizpůsobivost pomocí zařízení, která šetří práci, *multi-purpose*... mnohoúčelové kalkulační stroje.

Jiný hlas: And in this respect they contrast with my story about the robot chimp's brain and for that matter I would suggest with our brains.

Jiný hlas: V tomto smyslu kontrastují s tím, co jsem řekl o vymyšlené postavě robota-šimpanze,

Jiný hlas: and they're different from our brains too. Our brains are designed to respond to specific features of the external world.

Jiný hlas: a liší se i od našich mozků. Naše mozky jsou určeny k tomu, aby odpovídaly na specifické rysy vnějšího světa.

Jiný hlas: But not the computers, not the desk computers, not *office computers*. I've got two kinds of computer now. I've got the computer I designed to put in the little robot chimp's head and that was designed to respond to bananas.

Jiný hlas: Ale ne ty počítače, ne ty stolní počítače, ne ty kancelářské počítače. Mluvil o dvou typech počítačů. Jednak ty, které existují, ty laboratorní, ty úřední pro účely obchodní. A o tom počítači, který by byl v představě toho robota-šimpanze vložen do jeho hlavy, aby odpovídal na vnější podněty. Na pozadí je myšlenka, že vnější podněty jsou příčinou práce toho počítače. Počítače, které máme, ty nejsou takto modelovány.

Jiný hlas: You might put it like this: *commercial*, I mean *laboratory computers* don't have beliefs, but not because they're computers, but because they're the wrong kind of computer.

Jiný hlas: Dalo by se to říci takto: komerční počítače nemají přesvědčení, ne proto, že jsou počítači, nýbrž že jsou špatným druhem počítače.

Jiný hlas: Prosím?

Jiný hlas: Tak to je tedy – chce tím vlastně říct, že je možnost si představit ještě jiný typ *computerů* než ty komerční, které máme, u nichž tedy nedochází k té interakci nebo k té referenci k těm vnějším objektům. A druhý bod.

Nothing I've said touches on the question of computers having feelings. Nic z toho, co jsem řekl, se netýká otázky, zda počítače mají cit, nebo nemají. To prostě ponechal. *As I said, I wanted to separate out the question of referentiality, intentionality from the question of conscious awareness.* Jak jsem řekl, chci oddělit otázku *referentiality, intencionality* od otázky vědomého poznání. *And all I've been concerned to argue is that computers could have referential states, not that they could have any kind of subjective awareness.* A na čem mi záleželo, bylo to, že jsem chtěl říct, že počítače mohou mít ty referenční stavy, nikoliv že by mohly mít nějaký stav subjektivního vědomí.

[nesrozumitelné] *She would like to ask a question. Whether for instance a thermometer has something like intentionality?*

First let me emphasize once more that I'm not talking about feelings. Ještě mi dovolu zdůraznit jednou, že nemluví o citech. *And to some extent I'd be inclined to say that the absurdity of a thermometer being said to have intentional states is due to our knowing, as of course we do, that thermometers don't have feelings.* A do jisté míry jsem nakloněn říct, že absurdita v tom, když řekneme, že by mohl mít nebo zda má tedy ten teploměr *intencionální* stav, totiž je v závislosti na tom, že se domníváme, že teploměr má nějaký pocit. *A much fairer question would be: Does the mercury being at a certain height mean that the temperature is 50 degrees?* Daleko další otázka by byla: Jestliže je rtuť v určité teplotě, když se pohybuje, jestli to znamená, že teplota je třeba 15 stupňů? *There's a sense in which it's natural to say yes.* A v tomto smyslu je přirozené říct, že ano. *I don't think that thermometers really do have intentional states because I think the sense in which the height of the mercury means that the temperature is 50 degrees centigrade is derivative from the use to which we put thermometers.* Já si nemyslím, že by teploměr měl ty *intencionální* stavy, protože se domnívám, že ta výška toho rtuťového sloupce znamená, že teplota je 15 stupňů, je odvozená od užitku, který prostě očekáváme od toho teploměru. *But if the thermometer were a more complex mechanism or part of a more complex mechanism, a mechanism which not only responded to the external world, but then on the basis of such information went on to act on the external world, it didn't only take information in, but acted back, then sure it would have intentional states.* Ale kdyby byl ten teploměr jaksi daleko složitějším mechanismem nebo část jeho by byla tím složitějším mechanismem, tedy mechanismus, který nejenom odpovídá na vnější podnět, nýbrž na základě takové informace by sám aktivně jednal na ten vnější svět, pak by vskutku měl *intencionální* stavy. *Or better, it wouldn't be the thermometer that had intentional states but the whole system of which the thermometer was now a part.* Nebo lépe, vlastně by to nebyl ten teploměr, kdo by měl ty *intencionální* stavy, ale ten celý systém, jehož by byl ten teploměr součástí.

Hejdánek: Termostat, to už by měl *intencionální* stav?

Jiný hlas: *Thermostat regulator?*

Hejdánek: No, tak teď termostat, *thermostat regulator.*

Jiný hlas: No, *thermostats* are still too stupid. Termostaty jsou stále ještě příliš blbé. *But the question is a*

fair one. Thermostats and even thermometers – what I said in my talk does not explain why they do not have intentional states. The answer I would give would be in terms of their insufficient complexity. Ale ta otázka je na místě. Termostaty a i samozřejmě teploměry – to, co jsem řekl, nevysvětluje, proč nemají *intencionální stavy*. Odpověď, kterou bych dal, by byla v tom smyslu, že postrádají – nejsou dostatečně složité, aby mohly mít *intencionální stav*. Je to otázka složitosti.

Jiný hlas: A nejsou dostatečně složité teda například počítač, který řídí nějaký výrobní proces? *Is there sufficient complexity by a computer running let's say a furnace?*

Jiný hlas: *I would say that the complexity required ought to involve the system doing something like in some sense making decisions on the basis of its information about what actions will best satisfy certain aims.* Řekl bych, že ta požadovaná složitost by měla v sobě zahrnovat systém, který by byl schopen udělat nějaká rozhodnutí na základě informací o akcích, jaké akce by nejlépe uspokojily určité cíle.

Jiný hlas: *...and perhaps a system ought to be one such that the aims change from time to time.* A ten systém by dokonce měl i reagovat na to, že cíle se od času k času mění. *But of course all that could be satisfied by a computer controlling a furnace.* A to může být skutečně tedy uspokojeno takovým počítačem, který kontroluje nebo řídí tuhle vysokou pec. *But is that so implausible? That's a rhetorical question.* Je to tak nepravděpodobné? To je řečnická otázka. *One might feel happy saying... one might quite comfortably say that the computer controlling a furnace... Let me change the example. It's not a furnace because a furnace is too simple, because then it's just a thermostat, say. But say a computer running operations in a chemical plant.* Mohlo by se tedy říct, dalo by se ještě uspokojivě, jestliže tedy ten počítač řídí vysokou pec... Dovolte, abych změnil příklad. Ta vysoká pec je přece jenom ještě stále jednoduchá. Řekněme počítač, který řídí technologické procesy v chemické továrně.

The computer, one might say, believes that the most efficient way of producing this reaction... It believes, it believes... The computer judges, the computer decides that this way of technological production is the most efficient is to make the temperature such and such. Ten počítač, dalo by se říct, věří, že nejefektivnější cesta k vyvolání této reakce... Tady nemluvíme o cítění... Věř, věří... Ten počítač soudí, ten počítač usoudí, rozhodne, že tento způsob technologické výroby je nejefektivnější, rozhodne o výši teploty, za kterých to má probíhat. *One might say 'The computer's wrong to judge this', it might have been badly programmed.* Je možné samozřejmě říct, že ten počítač se dopustil chyby, protože byl nedobře programován. *The computer might make a certain judgment, but we might say the computer is mistaken in this judgment.* Ten počítač prostě může udělat určité rozhodnutí, usoudí, ale my můžeme zase posoudit, že to není správné.

Take another example. There are computers now that can play chess as well as all but the top, I'm not sure, 500 grandmasters. One can say of a certain such computer, or rather the program, that it believes it's important to control the center of the board. Vezměme jiný příklad. Jsou počítače, které mohou hrát šachy až na úroveň takových mistrů, vel mistrů, kterých je teď asi 500 na světě. Dá se říci, že takový počítač nebo ten program věří, že je důležité kontrolovat centrum šachovnice. *Or in another example, the program is very disinclined to castle on the queen's side.* Nebo že může rozhodnout, že ta situace na té straně královny prostě... není k tomu nakloněna.

Let me say, these machines are still very simple machines. They certainly aren't people, they have no moral standing... we have no obligations towards them. They certainly don't have feelings, it would seem to be. They have no moral standing is what I said, i.e. they are not part of a moral community, we owe them no moral considerations. Je třeba říci, že to jsou stále ještě velmi jednoduché stroje. Rozhodně to nejsou lidé, nemají žádné morální *standing*, nemají žádné morální... my vůči nim nemáme jaksi morální závazky. Rozhodně nemají tedy pocity. To znamená, nejsou v kontextu morálního světa a my nejsme vůči nim zavázáni k nějakým morálním ohledům.

Because I think what people are worried about is the feeling that we should treat them somehow in a special way if they really have beliefs. But of course not. The only question I'm addressing is whether one can sensibly say that this machine has beliefs about its castle, about its queen... Totiž co lidi znepokojuje,

je to, že kdyby tedy byly tohoto druhu, že by byly na té úrovni, že bychom je museli respektovat jako ty, kteří mají speciální nebo zvláštní třeba i psychickou morální výbavu. Ale to samozřejmě neexistuje. Ta jediná otázka, kterou jsem tedy vyslovil, je, jestli má smysl vůbec říkat o těchto počítačích, že by měly nějaký soud – a on říká *belief* a já jsem si to potom ujasnil, že to *belief* znamená úsudek, usouzení, prostě mínění – o věži nebo o královně.

In English too, the word belief or knowledge, certainty or opinion, all carry more weight than what I want to talk about. I want to talk just about the phenomenon of aboutness of one thing standing for the other. V angličtině ten termín *belief* je v blízkosti s *knowledge* (poznání), *opinion* (názor, mínění). On ovšem se pokoušel používat tohoto slova v tom vyhraněném spoji, tedy pokud se týkalo té reference k těm vnějším objektům.

Hejdánek: Je možné mluvit o *intentionalitě* u bakterií?

Jiný hlas: *Is it possible to speak reasonably about the intentionality of bacteria? No, but the discussion would go the same as in response to the previous two questions. Certainly ants will have intentionality... take beetles, any insect for instance. And I think probably snails, I'm not sure. The question is just, do they have internal states which register certain external states of affairs and then in combination with other such internal states, direct their behavior.* Ne, ale ty diskuse jsou jaksi podobné jako u těch předcházejících otázek. Rozhodně mravenci budou mít *intentionalitu*, vezměte brouky, jakýkoliv hmyz... i hlemýžďe, nejsem si jist. Ta otázka je, jestli mají interní stavy, které by registrovaly nějaké vnější stavy, a v kombinaci s jinými interními stavy řídily jejich chování.

Jiný hlas: Jestliže by tomu tak bylo u těch bakterií, pak je možné říci, že ty interní stavy jsou orientovány na ty vnější a registrují a také se jim přizpůsobují. *Perhaps I can put to you this question.* Snad bych mohl položit vám tuto otázku. *I suspect that many of you feel that one can't really have intentionality without consciousness, real intentionality.* Mám takové tušení, domnívám se, že mnozí z vás cítí, že nemůže být skutečná *intentionalita* bez vědomí. *But I disagree.* Ale já nesouhlasím. *And this is why I took so long or I took such care to separate out consciousness and reference and intentionality.* A to je důvod, proč jsem tak dbal v tom svém výkladu na to, oddělit vědomí od *intentionality*. *But perhaps I should ask you to think about this question. If there's a problem about intentionality, if one's puzzled about how one thing can stand for something else, why should the first thing being conscious help with the problem? Put it like this: why should conscious events be better at standing for other things, more able to stand for other things, than anything else?* Snad bych se mohl zeptat vás, abyste přemýšleli o otázce: jestliže je tu problém, který se týká *intentionality*, to jest jestliže je tu taková záhada, otázka, jak může jedna věc zastupovat druhou, proč by ta první věc musela být vědomá? Jak by mohla tato skutečnost, že ta první věc je vědomá, být pomocí pro řešení toho problému? Položme to takto: proč by měly být vědomé procesy nebo pochody přiměřenější, schopnější zastupovat, odkazovat k těm druhým věcem než jiné? Hejdánek: Moje odpověď by byla nepřímá k vaší otázce, ale chtěl bych zdůraznit, že pro nás nesouvisí *intentionalita* přímo s vědomím. Nemáme potíže s rozlišením vědomí a *intentionality*. Ale co by se mělo odlišit, co doposud odlišeno nebylo, je subjekt a vědomí. Protože to také není totéž. Já česky rozumím, nejsem tak popletený v tom překladu. Je třeba rozlišit otázku subjektu a otázku vědomí, protože to není jedna věc. Ale naopak je velká souvislost mezi subjektem a *intentionalitou*. Když otázku vědomí dáme stranou, tak nemůžeme říct, že otázka subjektu je úplně jiná než otázka *intentionality*. *Intentionalita* může být pouze u subjektu.

Jiný hlas: Otázka tedy zní, kdy se stává počítač subjektem? Pokud se to stane, pak *intentionalita* je u počítače a u světa bakterií. Jedna bakterie je přirozeným subjektem, a proto můžeme vyvodit, že je tam *intentionalita*.

Hejdánek: Předpokládal jste, že vědomí je spojeno se subjektem. To není ten případ.

Jiný hlas: *All right, and so consciousness is not an issue. We both agree to leave that to one side. I have no strong views about the nature of a subject, what's required for there to be a subject. I suppose one needs some element of self-awareness – exactly what that means – I'm going to... I presume if we're*

leaving consciousness to one side, it's not a matter of some kind of inner light, inner illumination. Presumably it's on the side of the content, the intentional... let's use the word content... of a judgment that it should somehow involve a reference to the being that's making the judgment. If that's the kind of thing one has in mind, but perhaps you could say more about what it is. I'm quite happy for you to say that one doesn't have a subject unless one has such a self-referential aspect to a thought. Vědomí nebo vědomí prostě není problém, to můžeme nechat stranou. Nemám vyhraněnou představu o tom, co je subjekt, povaha subjektu. Myslím si, že je potřebí, když mluvíme o subjektu, mít jistý stupeň sebevědomí, *self-awareness*. Jestliže tedy necháme vědomí na jedné straně, patrně tím není míněno nějaké vnitřní světlo, vnitřní osvětlení. Jde patrně o ten obsah, o ten *intentional* obsah toho usouzení, který zahrnuje ten odkaz, jak je toto usouzení tvořeno. Jestliže to je o tom, o čem se domníváme, možná byste o tom řekl víc. Pak by mně stačilo říct, že subjekt je tam, kde je tento sebeodkazující, *self-referential* aspekt.

Hejdánek: *Aspect to the thought content, jo.*

Jiný hlas: *But then I'm not at all sure why intentionality should require subjectivity. Ale pak tedy mně není jasné, proč by intencionalita vyžadovala subjektivitu. Why should not a chimpanzee, who at no level can be thought of being... well, who can at no level be thought as having thoughts about itself... Proč by například šimpanz, který v žádném případě, na žádné úrovni se o něm nedá předpokládat, že by měl myšlenku sebe sama...*

Hejdánek: *Moment, moment, thoughts of self.*

Jiný hlas: *Ano. Yes. A chimpanzee has no thoughts of self. Šimpanzi nemají tedy to sebevědomí, vědomí sebe, no, myšlení.*

Hejdánek: *No, they have self-awareness, but no thoughts.*

Jiný hlas: *The chimpanzee has self-awareness... Well, suppose it doesn't. I mean, let's go down to... I don't know... a thing that... awareness... it... it means thoughts...*

Hejdánek: *A bacteria... is it... is it self-aware?*

Jiný hlas: *No.*

Hejdánek: *In the sense of Whitehead, self-awareness je na té nejnižší možné úrovni. Není to internal state nebo psychical state as such. Self-awareness je pouze possibility, the ability, sebevědomí je schopnost self-reference, sebeodkazování k sobě, nikoliv věcné myšlenky, the ability to relate himself to himself.*

Jiný hlas: *Right. Okay. But I take it that certainly bacteria and arguably chimpanzees... On se domnívá, že zcela jistě bakterie, některé bakterie, a snad šimpanzi... don't have self-awareness in that sense. ...nemají self-awareness v tomto smyslu. Put that slightly to one side. The question at issue is whether... Dejme to tak stranou. Ta otázka, o kterou jde, je, anything which stands for something else must per se involve self-awareness, self-reference, say self-reference. ...zda jakákoliv věc, která je tu zástupně za tu druhou, musí per se už tím faktem zahrnovat self-reference.*

To platí i o tom termostatu. *That has its validity for the thermostat. Fine, okay. Let me say, alright, the thermostat being like this... Prosím, budiž. Termostat, který je takový, means that it's too hot. ...že je příliš horko. I will argue for the sake of argument that the state of the thermostat is about the temperature. Já bych tedy argumentoval, abych zachránil ten svůj argument, že ten stav toho termostatu se vztahuje nebo odkazuje na tu teplotu. There we have, in my sense, intentionality. A tu tu máme v tom mém smyslu tu intencionalitu. Okay, but certainly the thermostat is not conscious. Ale zcela jistě ten termostat není vědomý. And also certainly the thermostat, while it might be thought of as having states that refer to the temperature... A taky zcela jistě, i když si můžeme myslet, tedy můžeme ho pochopit tak, jakože má vztah, referenční vztah k teplotě, there's no reason to think of it as having states that refer to itself. ...ale není tu žádný důvod, proč bychom se měli domnívat, že termostat má vztah k sobě.*

Hejdánek: *No moment, tak tedy v případě toho termostatu je možno mluvit o intencionalitě...*

Jiný hlas: *...ale ne o vztahu k sobě.*

Hejdánek: *There is no issue of the self-referential state, but the issue is whether the thermostat has*

intentionality.

Jiný hlas: *Yes, I say yes. On říká ano. And also the chairs and the cups? Can the chairs, the cups be thought as intentional? Oh, certainly not.* Ne, zcela jistě ne.

Hejdánek: Ale ty také reagují na teplotu... i na ty šálky. To se nemluví o reakci, že pouze odkazuje... odkazuje... *but they have something like referential status.* Tady jde o něco jiného. Vnější okolnosti nebo věci na ni působí tak, že v nich se něco stane.

Jiný hlas: *But that would be every case of causality in the universe.*

Hejdánek: Ne, to bych řekl... Když mluvíme o... to má překlad... ty seš překladatel... jak chceš... angličtina nebo čeština? *If we speak about some external states causing some reaction, for instance, of thermometer, then it's quite normal case of causality. Every causality in the universe is referring from effect to its cause.*

Ale tím není míněna intencionalita. Intencionalita je možná jenom tehdy, jestliže teploměr je především schopen odkazovat sám k sobě. A teprve touto schopností, to je předpoklad, je schopen odkazovat k něčemu jinému. Ale teploměr není schopen odkazovat k sobě, a proto také neodkazuje k jiným věcem. To znamená, že neodkazuje ani k teplotě venku. Není to žádný odkaz toho teploměru na tu vnější teplotu, nýbrž je to jenom vztah účinek a příčina. Já naprosto souhlasím s vámi, že je nutné, má-li to být odkaz k teplotě, že teploměr musí být aktivní. A tato aktivita nemůže být interpretována jako kauzální účinek jenom. Proto je nutné označit něco, co není pouze kauzálním účinkem.

Jiný hlas: Zvenku, z vnitřku, které umožňuje teploměru dělat rozhodnutí. Já to řeknu teď česky. Omluvte mě, nejdřív to přeložím.

Hejdánek: [nesrozumitelné] interpretovatelný tak, že odkazuje na nějakou vnější teplotu, aniž by to byl pouhý kauzální efekt, důsledek. Aby bylo možno mluvit o tom, že teploměr odkazuje na něco venku, tak předpokladem je, že teploměr je schopen odkazovat nejprve k sobě, k *tabulaci* v sobě. Teprve skrze tento vztah a jeho aktivitu je schopen odkazovat k čemukoli vnějšku. Není-li tam tenhle primární vztah k sobě, není možný žádný referenční vztah k něčemu vnějšku. Aby tam něco takového bylo možné, tak tento vztah k vnějšku tedy musí být oddělen od pouhé *kauzality*. To znamená, že ten vztah k něčemu vnějšku, ta *reference* k něčemu vnějšku, nemůže být důsledkem *kauzality*, ani něčeho vnějšího, ani...